

АРТЪР КЛАРК
НАБЕРЕТЕ „Ф“ КАТО
„ФРАНКЕНЩАЙН“

Превод от английски: Венелин Мечков, 1998

chitanka.info

В 01,50 часа по Гринуич на първи декември 1975 година всички телефони в света започнаха да звънят едновременно.

Четвърт милиард хора вдигнаха слушалките си и раздразнени или изненадани, се опитаха да се вслушат в тях за няколко секунди. Тези, които бяха събудени посред нощ, решиха, че някой отдалечен приятел им се обажда по сателитната телефонна система, пусната в експлоатация с голям рекламен шум предния ден. Не чува обаче никакви гласове. От слушалките се разнесоха единствено звуци, които някои възприеха като бучене на морски талази, а други, като нежни трептения на арфа. Мнозина си спомниха един таен звук от детството, звука на кръвта, пулсираща във вените, когато поставиш раковина до ухото си. Както и да е, звукът продължи не повече от двадесет секунди. След това бе заменен от сигнал свободно.

Телефонните абонати се ядосаха, промърмориха „Грешка“ и затвориха апаратите. Някои се опитаха да се оплачат на телефонните компании, обаче линиите им бяха заети. След няколко часа всички забравиха за инцидента. Всички, освен тези, които по силата на служебните си задължения трябваше да се тревожат от подобни неща.

В изследователската станция на пощенската служба започнаха спорове, които продължиха цялата сутрин, без да доведат до никъде. Споровете не изгубиха своята разгорещеност и през обедната почивка, когато огладнелите инженери се преместиха в закусвалнята от другата страна на улицата.

— Все още мисля, че това бе временно увеличение на напрежението, предизвикано от включването на спътниковата система — каза Уили Смит, отговарящ за електронния хардуер.

— Очевидно случилото се има някаква връзка със спътниците — съгласи се Жул Райнер, специалист по електронните мрежи. — На какво се дължи обаче в такъв случай закъснението? Както всички знаем, спътниковата система бе включена в полунощ, а телефоните започнаха да звънят два часа по-късно — след това се прозина.

— А ти какво мислиш, докторе? — попита Боб Ендрюз, компютърен програмист. — Цяла сутрин не каза нищо. Не може и ти да нямаш някакво обяснение.

Доктор Джон Уилиямс, ръководител на математическия отдел, се размърда неспокойно на стола си.

— Имам обяснение — каза, — но няма да го приемете сериозно.

— Няма значение. Дори и да е толкова смахнато, колкото научнофантастическите разкази, които пишеш под псевдоним, пак може да ни наведе към нещо.

Уилямс поруменя, но не много. Всички знаеха, че пише научнофантастически разкази, обаче той не се срамуваше от това. В края на краищата, бяха събрани в сборник. Струваше пет шилинга и той все още разполагаше с двеста екземпляра от него.

— Добре — съгласи се й сложи ръце на покривката. — Има нещо, с което се занимавам от години. Някой от вас правил ли е сравнение между автоматичната телефонна централа и човешкия мозък?

— Че кой ли не го е правил? — отвърна разочаровано един от слушателите. — Ако не се лъжа, такава аналогия е търсена още по времето на Греъм Бел.

— Възможно е. Не съм казал, че идеята е оригинална. Време е обаче да се замислим сериозно върху нея — отпрати той раздражен поглед към флуорисцентните тръби над масата, определено необходими в този мъглив зимен ден. — Какво става с тези проклети лампи? От пет минути не са престанали да примигват.

— Не се тревожи. Мейзи навярно е забравила да си плати сметката за електричеството. Разкажи ни нещо повече за своята теория.

— Не става дума толкова за теория, колкото за установени факти. Знаем, че човешкият мозък се състои от система от превключватели — неврони — свързани помежду си по един много сложен начин от нервите. Автоматичната телефонна мрежа също представлява система от превключватели — релета и други подобни — свързани помежду си с жици.

— Съгласен съм — каза Смит. — Тази аналогия обаче няма да те отведе далеч. Нали мозъкът има около петнадесет милиарда неврони? Превключвателите на автоматичната телефонна система са много по-малко.

Отговорът на Уилямс бе прекъснат от рева на нисколетящ реактивен самолет. Той изчака закусвалнята да престане да вибрира, преди да продължи.

— Досега никога не са летяли толкова ниско — измърмори Ендрюз. — Струва ми се, че нарушават правилата за въздушно

движение.

— Така е, но не се тревожи. От контролната служба на лондонското летище ще го засекаат.

— Съмнявам се — рече Райнер. — Това бе именно лондонското летище, направляващо един кацащ „Конкорд“. И аз не бях виждал самолет, летящ толкова ниско. Добре, че не съм на борда му.

— Ние сега ще продължим ли дискусията си или не? — попита Смит.

— За петнадесетте милиарда неврона на човешкия мозък си прав — продължи невъзмутимо Уилямс. — И работата е именно в това. Петнадесет милиарда изглежда голямо число, но не е. Индивидуалните телефонни превключватели в света бяха толкова още през шестдесетте години. Днес навярно са пет пъти повече.

— Разбирам — каза бавно Райнер. — А от вчера, когато бе включена спътниковата система, всички вече могат да установяват взаимовръзка помежду си.

— Точно така.

Настъпи тишина, ако се изключи далечното дрънчане на пожарникарска кола.

— Моля те да говориш ясно — каза Смит. — Да не би да намекваш, че световната телефонна мрежа сега се е превърнала в един гигантски мозък?

— Да се изразя така би било твърде грубо, твърде антропоморфно. Бих предпочел да говоря за критична маса. — Уилямс протегна ръце напред. — Ето, тук имаме две бучки уран 235. Докато са отделени една от друга, не се случва нищо. Доближиш ли ги обаче, получава се нещо много по-различно от една по-голяма бучка. Получава се кратер с диаметър половин миля.

Същото може да се каже и за нашите телефонни мрежи. До днес бяха в голяма степен независими, автономни. Сега обаче изведнъж рязко увеличихме броя на връзките, системите се обединиха в едно и достигнахме критичната маса.

— И в случая какво трябва да разбираме под критична маса? — попита Смит.

— Съзнание, поради липса на по-подходяща дума.

— Твърде странно съзнание — рече Райнер. — И какво ще използва като сетива според теб?

— Ами, всички радио и телевизионни станции ще го захранват с информация. Струва си човек да се замисли върху това. Трябва да добавим и всички данни в паметта на компютрите — системата има достъп до тях. А не трябва да пропускаме и електронните библиотеки, и системите за радарно проследяване, и телеметрическите системи на автоматизираните заводи. Сетива ще има повече от достатъчно. Не можем да знаем каква ще е неговата представа за света, но ще е безкрайно по-богата и много по-сложна от нашата.

— Идеята е наистина интересна — каза Райнер. — Но дори и да е вярна, какво друго може да прави то, освен да мисли? Не би могло да отиде никъде, тъй като няма крайници.

— А защо му е да пътува? Та то и без това е навсякъде. Освен това, би могло да използва като крайник всеки електроуред с дистанционно управление.

— Сега разбирам и причината за забавянето — вметна Ендрюз. — То е било заченато в полунощ, но се е родило едва някъде към 01.50 часа. Всъщност шумът, който разбуди всички ни, е бил неговият родилен писък.

Опитът му да представи думите си за шега не бе убедителен и никой не се усмихна. Примигването на лампата над главите им ставаше все по-дразнещо. След това вратата на закувалнята се отвори и през нея нахлу Джим Смол от енергийната служба, както винаги въодушевен.

— Я вижте това, момчета — каза той ухилено, размахвайки къс хартия пред лицата на колегите си. — Вече съм богат човек. Виждали ли сте такава банкова сметка?

Доктор Уилямс взе листа, огледа го и сетне прочете съдържанието му на глас. — Наличност: 999,999,897.87 лири.

— В това няма нищо странно — продължи той пред развеселените си колеги. — Изтеглил си 102 лири повече, отколкото си имал на влог, компютърът се е объркал и е добавил единадесет девятки. Откакто банките преминаха на десетична система, тези неща често се случват.

— Знам, знам — каза Смол. — Не ми разваляй удоволствието. Това извлечение ще си го сложа в рамка. Как мислиш, какво ще стане, ако осребря чек за няколко милиона? Бих ли могъл да съдя банката, ако откаже да изплати сумата?

— В никакъв случай — отвърна Райнер. — Обзалагам се, че банките отдавна са помислили по този въпрос и са намерили начини да се защитят. Сигурно са описани с буквите с дребен шрифт в договора. Между другото, кога получи това извлечение?

— С обедната поща. Приемам кореспонденцията си в офиса, така че жена ми да не може да я следи.

— Хъм. Това означава, че изчислението е било направено рано тази сутрин. По всяка вероятност след полунощ...

— Какво искаш да кажеш? И защо всички сте така омърлушени?

Никой не му отговори. Бе им дал нов повод за тревога.

— Някой от вас знае ли как функционират автоматизираните банкови системи? — попита Смит. — По какъв начин са свързани помежду си?

— Както е свързано и всичко останало в наше време — каза Ендрюз. — В една мрежа са. Компютрите им от целия свят разговарят помежду си. Това подкрепя твоята теза, Джон. Това би било едно от първите места, където могат да се появят неприятности, освен телефонната система, естествено.

— Нито един от вас не отговори на въпроса, който зададох преди да дойде Джим — оплака се Райнер. — С какво ще се занимава този свръхмозък? Как ще бъде настроен към нас — дружески, враждебно или безразлично? Дали въобще ще знае, че съществуваме? Или ще възприема като единствена действителност електронните сигнали?

— Виждам, че започваш да ми вярваш — каза Уилямс с мрачно удовлетворение. — Мога да отговоря на твоя въпрос само с друг въпрос. Какво прави един новороден младенец? Започва да търси храна. — Той погледна към примигващата лампа. — Боже мой, — каза той бавно, като че ли току-що се сещаше за това, — ще се нуждае от една-единствена храна — от електричество.

— Вече се наслушахме на доста глупости — каза Смит. — Какво по дяволите става с нашия обяд? Поръчахме го преди двадесет минути.

Никой не му обърна внимание.

— А сетне — Райнер продължи мисълта на Уилямс — ще започне да се оглежда и да разкършва крайниците си. Всъщност, ще започне да си играе, както и всяко друго бебе.

— А бебетата, когато си играят, чупят различни неща — каза някой тихо.

— Играчки ще има колкото си иска. Вземи само този „Конкорд“, който преди малко прелетя над главите ни. Вземи и автоматизираните производствени линии. И светофарите по нашите улици.

— Добре, че спомена това — вметна Смол. — С уличното движение става нещо. От десет минути е спряно. Сигурно има страхотно задръстване.

— Някъде има и пожар. Преди малко чух пожарната кола.

— Аз пък чух две пожарни коли. И нещо, което ми прозвуча като взрив в промишления квартал. Дано да не е нещо сериозно.

— Мейзи! Донеси свещи, ако обичаш. Стана съвсем тъмно.

— Сега си спомних, че кухнята на това заведение е електрифицирана. Май ще получим студен обяд, ако въобще някой ни го поднесе.

— Поне ще успеем да прочетем вестника, докато чакаме. Това най-новото издание ли е, Джим?

— Да. Още не съм го погледнал. Хъм. Изглежда, че тази сутрин е имало доста странни произшествия. Блокирани железопътни линии, оплаквания за вчерашното позвъняване...

Обърна страницата и внезапно замлъкна.

— Какво става, Джим?

Без да отговори, Смол подаде вестника. Единствено първата страница можеше да се чете. Всички останали страници представляваха безразборна смесица от знаци, сред която тук-там се виждаха отделни смислени текстове — очевидно програмирани като самостоятелни блокове и затова успели да избегнат хаоса около тях.

— Ето докъде ни доведе набирането и разпространението на вестници от разстояние — изръмжа Ендрюз. — Боя се, че журналистите от Флийт Стрийт са поставили твърде много яйца в електронната си кошница.

— Не само те — рече тържествено Уилямс. — Всички ние постъпихме по същия начин.

— Мисля, че е време да се пресече масовата истерия, която май е на път да започне от тази маса — рече ясно и силно Смит. — Няма за какво да се тревожим, дори и ако изящната фантазия на Джон се окаже вярна. Трябва само да изключим спътниковата система, за да се върнем към вчерашната нормална обстановка.

— Нещо като челна лоботомия — промърмори Уилямс. — И аз помислих за това.

— Това нали представляваше изрязването на части от мозъка? Точно то ще свърши работа. Малко скъпо ще е, и ще ни се наложи отново да общуваме чрез телеграми. Но цивилизацията ще бъде спасена.

Недалеч от тях се разнесе силна експлозия.

— Тази работа не ми харесва — каза нервно Ендрюз. — Я да чуем какво ще каже добрата стара Би Би Си. Точно сега започват новините от един часа.

Бръкна в куфарчето си и извади оттам транзисторен радиоприемник.

„... безпрецедентен брой промишлени злополуки, както и напълно необяснимото изстрелване на три залпа направлявани снаряди от военни бази на Съединените щати. Няколко летища са прекратили работа поради несигурното поведение на техните радари. Банките и фондовите борси спряха дейността си поради пълен отказ на системите им за обработка на информация. (Нали ви казах? — промърмори Смол, но останалите му дадоха знак да мълчи). Един момент, моля... Току-що получихме ново съобщение... Информират ни, че контролът върху новите съобщителни спътници е изгубен. Отказват да се подчинят на заповедите от Земята. Според...“

Радиоприемникът млъкна. Бе изчезнала даже и носещата вълна на Би Би Си. Ендрюз се опита да открие друга станция, но всички диапазони бяха заглъхнали.

Гласът на Райнер бе почти истеричен.

— Идеята за челната лоботомия беше добра, Джон. Жалко, само, че бебето се сети за нея преди нас.

Уилямс бавно се изправи.

— Да отидем в лабораторията — каза. — Не може да не се открие някакво решение.

Съзнаваше, обаче, че вече бе късно, прекалено късно за това. Вече бе чул звъна на телефонните камбани за Хомо Сапиенс.

Юни 1963 година

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.